

Siirtolaisuusinstituutti elämäni matkalla rastina ja oppaana

Risto Laakkonen

Tutustuin Siirtolaisuusinstituuttiin ollessani sen hallituksessa asiantuntijajäsenenä vuodet 1974–1981. Olin tuolloin Suomen Tukholman suurlähetystössä työvoima-avustajana ja lähetystöneuvoksena. Tukholman suurlähetystöön perustetun uuden vakanssin taustalla oli Suomen huoli ylisuuresta maastamuutosta Ruotsiin ja toisaalta Ruotsin työmarkkinoille muuttaneiden suomalaisten asemasta ja oikeuksista. Suomen ministeriöhallinnossa tärkeä opastaja ja yhteyshenkilö oli alkuvaiheissa *Altti Majava*. Työministeriön tutkimushankkeessa oli tuoloin mukana nuori tutkija *Ismo Söderling*. Työministeriön tutkimusjohtaja *Timo Filpus* ehdotti minua seuraajakseen Siirtolaisuusinstituutin hallitukseen tultuani Pohjoismaiden ministerineuvostosta Oslosta kotihallintoon työministeriöön v. 1985. Minut oli Tukholman vuosien jälkeen nimitetty Pohjoismaiden ministerineuvoston (PMN) sihteeristöön Oslon työ-osaston, sosiaali- ja ympäristöosaston päälliköksi neljän vuoden toimikaudeksi 1981–1985.

Johtaja Olavi Koivukankaan kanssa tein monta vuotta läheistä yhteistyötä. Olavi esitteli itsensä norjaksi ja ruotsiksi *Olav Björktyg*. Olin aikaisemmin törmännyt vastaaviin leikkimielisiin käännöksiin vastaavissa esittelytilaisuuksissa: Arvo Salo = *Värde Wildmark* ja Aarne Välikangas = *Arne Mellantyg*. Ruotsin suurimman päivälehdessä Dagens Nyheterin toimittaja Bo Åkermark kirjoitti sivustollaan, että ruotsalaisten tulisi oppia kirjoittamaan Suomen suurlähetystön edustajan nimi oikein. Se ei ole Riisto Laakkonen. Tämä tarkoittaa, että etunimi on *Utsygning eli Riisto* ja sukunimi *En liten arbetskonflikt eli pieni työtaistelu*. ”Tämä ei ole kohteliasta ystä-

vällishenkisen naapurimaan edustajaa ja maittemme suhteita ajatellen”.

Tanskalaisille suomalaiset nimet ovat vaikeita, kuten meille myös vastaavasi tanskalaisten nimet. Olen muistoksi Pohjoismaisesta yhteistyöstä säästänyt muutaman kirjekuoren, jossa nimeni oli esimerkiksi *Riisto Lacknen*.

Sain myös havaita, kuinka vahvassa ennakkoluulot ja homofobia olivat Suomessa vielä 1970-luvun alussa aloittaessani työni Tukholman suurlähetystössä. Jotkut varoittivat minua sitten solmimasta kengännauhoja Tukholman kadulla, sillä homo saattaisi saada kimmokkeen tulla taakseni. Ruotsissa oli sukupuolivähemmistöistä puhuttu ja asioita käsitelty mediassa pari kymmentä vuotta ennen kuin uutisointi ja keskustelu tavoitti Suomen median muutama vuosi sitten.

Siirtolaisuusinstituutin laajentuminen ja kehittyminen seuraa hyvin Suomen maahanmuuttopolitiikan asteittaista kehitystä, jossa Suomi muuttuu hitaasti maastamuuttomaasta sekä maastamuuttoetta maahanmuuttomaaksi. Tämä heijastuu hyvin Siirtolaisuusinstituutin kehityksessä nykyiselleen.

Siirtolaisuusinstituutilla ja sen edustajilla on ollut myönteinen vaikutuksensa oikeiden käsitteiden ja termien tullessa Suomessa mediaan ja yhteiskunnalliseen keskusteluun. Suomessa syntynyt ja täällä maahanmuuttovaiheen jälkeen asuva henkilö ei ole ulkomaalainen, vaan maahanmuuttaja. Turistia ja tilapäistä vierailijaa kutsutaan ulkomaalaiseksi. **Rasismi** –käsitettä käytetään edelleen useasti väärissä yhteyksissä. Puhutaan esimerkiksi **ikärasismista** ja **pörssirasismista**, joista ensimmäisessä tapauksessa on kyse ikäsyrynnästä. Rasismi tulee sanana ja käsitteenä jättää sille kuuluvan ilmiön kuvaamiseen. Kaikkein ikävintä on esimerkiksi sellaisen sanonnan kuin **turvapaikkashoppailun** käyttäminen pakolais- ja turvapaikkakeskustelussa.

Kirjoittaja on kanslianeuvos Helsingistä. Hän on sekä rasismin että etnisen syrjinnän vastaisen työn yksi pioneeri Suomessa.

Olen saattanut vuosia kestäneen luennoitsija – toiminnan yhteydessä huomata, että välillä kannattaa konkretisoida keventämällä maahanmuutto- ja väestöpoliittista näkökulmaa esimerkiksi seuraavasti:

Hyvät kuulijat! Oletteko ajatelleet, että ensimmäinen tähän maahan muuttanut suomalainen oli ulkomaalainen!

Kuva Turun kaupungin valtuustosalista 15.8.2014, jossa jaettiin mm. John Morton -palkinto.